

2.2. Krátka správa o dodržiavaní sľubu chudoby menších bratov

Zaznamenané ctihodným p. Jánom z Fana 1536

V r. 1626 sa provinciál observantov marky Ancona usiloval potlačiť začiatky novej reformy zbraňami. O osem rokov prestúpil ten istý Ján Pili (1469 – 1539) ku kapucínom: sám bol pohnutý želaním žiť radikálny františkánsky život a sklamaný z neuskutočnenej obnovy ťažkopádneho materského rádu. Hoci v prvom „Dialógu o spáse“ (dokument 2. 1.) je ešte pevne presvedčený, že by horliví bratia mohli žiť podľa Františkovej reguly najlepšie a najbezpečnejšie iba v observancii, spisy okolo r. 1536 už predstavujú zásadnú zmenu: druhý „Dialóg o spáse“ a „Brevis discursus super observantia paupertatis“. Podstatne hutnejšie napísaný ako nový „Dialóg“ je skôr „Diskurz“ v nemeckom preklade. Pili ho napísal po svojom noviciáte v pustovni Scandriglia, predtým však už horlivo rozširoval kapucínsku reformu v severnom Taliansku.

Malé dielo sa rýchlo rozšírilo vďaka krátkemu, ako aj jasnému, jednoduchému a praktickému podaniu. V apríli 1536 bol Diskurz vytlačený v Brescii, hovorí uprostred pohnutých mesiacoch po Ľudovítovom pozbavení moci. Kapucíni, ktorí sa rozšírili za Alpy, použili latinskú verziu talianskeho originálu, ktorý mal 30 vydaní a bol skoro preložený do iných európskych jazykov. V r. 1589 vyšiel v Antverpách ako „Brevis Discursus de Observantia paupertatis“. Už v r. 1583 vznikla španielska a v r. 1605 prvá francúzska verzia. Nemecké preklady sa rozširujú od r. 1619¹ a majú do luzernského vydania z r. 1825 jedenásť vydaní. V prospech toho, ako veľmi bol Diskurz obľúbený v širokých kruhoch reformy a počas dejín ním aj zostal, ukazuje skutočnosť, že táto reč bola pridaná k mnohým vydaniam reguly a konštitúciám: prvé také vydanie je doložené z r. 1555, ďalšie nespočetné nasledujú až do 20. storočia.

Piliho krátky „traktát o františkánskej chudobe“ (Mattia da Salo) výstižne vyjadruje, ako rozumeli raní kapucíni centrálnej požiadavke, ktorá zapríčinila reformy a rozdelenia vo Františkovom ráde.²

1. Úvod

682 Hoci je regula svätého Františka ako celok veľmi dobrá a dokonalá a zachovávanie troch sľubov je záväzným rovnakým spôsobom, aj tak prišiel náš otec, svätý František k presvedčeniu, že chudoba si vyžaduje osobitnú pozornosť. Lebo hriechnosť padnutej prirodzenosti človeka tvrdí, že hrešiť je nutnosť a skryté, a preto obzvlášť nebezpečné zastieracie manévry zlých duchov viedli k tomu, že si málo všímame očividné priestupky a tie ako také odsúdeniahodné poklesky chudoby, a tu chýba tiež predvídavosť a protiopatrenia. Preto vo svojej regule a testamente a ešte viac počas svojho života a slovami chválil a velebil chudobu, vyvyšoval ju a zdôrazňoval, že je v celej svojej dôstojnosti zapísaná do jeho srdca viac ako ostatné sľuby. A to predovšetkým preto, lebo si bol vedomý, že od dodržiavania chudoby závisí aj dodržiavanie ostatných sľubov a že nedodržanie tohto sľubu spôsobí postupne aj porušenie ostatných sľubov.

¹ „Krátka správa čoho sa majú menší bratia vo vzťahu k sľubu chudoby“ (Mníchov). K vydaniam: CollFranc 48 (1978) 31 – 65.

² Z talianskeho originálu z r. 1536 preložil do nemčiny Thomas Morus Huber zo švajčiarskej provincie. Medzitulok od Constanza Cargnoniho rozdeľuje reč do krátkych tematických jednotiek.

Kvôli všeobecnému prospechu tých, ktorí túto najvyššiu chudobu napodobňujú a chcú viac nasledovať takého otca, som sa preto rozhodol v krátkom náčrte zostaviť najdôležitejšie a najpotrebnejšie body pre dodržiavanie chudoby. Skutoční synovia serafínskeho otca majú mať tak umožnené, aby mali tieto podstatné body vždy a za každých okolností po ruke, dodržiavali ich ako regulu a testament, vždy si ich opakovali, a aby ich mohli uskutočňovať. Veď aj náš otec, svätý František, neustále požehnával tých bratov, ktorí ochotne meditovali o regule, rozprávali o nej, nosili ju pri sebe a v ruke s ňou aj zomreli.³

Preto si, milý čitateľ, zapamätaj všetky body, ktoré sú tu zachytené.

2. *Nutnosť poznania reguly*

683 Dodržiavanie tých troch sľubov, ktoré sme sľúbili, zostáva nanajvýš nutná. Preto tí, ktorí ich zachovávajú, sú v dobrom stave, majú trvalú zásluhu a môžu si byť istí svojou spásou, ak zomrú v tomto stave; tí ale, ktorí ich nezachovávajú, sú v zlom stave, utrpia trvajúcu stratu a sami seba odsúdia, ak v tomto stave zomrú.

Hrubá a nedbanlivá nevedomosť, hoci ich sčasti ospravedlňuje a nie je až tak veľkým hriechom ako úmyselne hľadaná nevedomosť, neospravedlní avšak toho, kto prestúpi Božie prikázania z obvinenia zo smrteľného hriechu. Stane sa to vtedy, keď sa z nedbanlivosti nestará o to, aby zistil to, čo je nutné pre spásu.

Štyria magistri hovoria, že neznalosť predpisov neospravedlňuje.⁴

Vedome hľadaná nevedomosť neospravedlňuje v nevyhnutných veciach pre spásu ani úplne, ani čiastočne. To je potom prípad, keď sa človek zo zlomyseľnosti a pohrdania všetkým, čo je pre spásu potrebné, nemá snahu ani sa to naučiť, ani sa nechce vysporiadať s tým, k čomu je sľubmi viazaný. Ešte horšie je, keď pohŕda tými, ktorí sa o to snažia.

Sme povinní pozorne sa starať o našu spásu: ak našou spásou opovrhujeme, sme v zlom stave. Preto je bezpodmienečne nutné, aby sme sa horlivo s regulou vysporiadali a aby sme ju dodržiavali; inak žijeme len pre dnešok a nasledujeme rozšírený, nanajvýš nebezpečný zlovyk.

Sme povinní usilovať sa o dokonalosť, to znamená so svedomitosťou a horlivosťou a z objímajúcej lásky k Bohu dať do toho všetko, aby sme spoznali, pochopili a uskutočňovali to, čo sme povinní vykonávať; a všetkému, čo tomu stojí v ceste, sa máme vyhnúť. Ustavične máme kráčať od jednej cnosti k druhej: pretože podľa učenia svätého Augustína platí: kto na ceste k Bohu a v zachovávaní reguly nejde od dobrého k lepšiemu, ten sa vracia.

³ Pramene pre citáty a odvolávky na *Opuscula*, legendy o Františkovi alebo iné listiny františkánskeho raného obobia ako aj poukazy na paralelné výpovede v „*Dialogo del la Salute*“ a v prvých konštitúciách reformy sa nachádzajú v *I Frati Cappucini*, 1, 725 – 744.

⁴ V skutočnosti hovorí raný komentár magistrov k regule 1241 len o neospravedlniteľnej nevedomosti Františkovej reguly. Prvé konštitúcie bude o dvadsať rokov systematicky zbierať a zoraďovať Bonaventura. O štyroch magistroch, por. dok. 2. 1., pozn. 13.

3. Podstata a oblasť platnosti františkánskej chudoby

684 Naša forma chudoby je tá najvyššia: stojí nad všetkými ostatnými formami chudoby, ako tie ktoré sú zvyčajne vo svete prežívané. Pretože je dobrovoľná a obsahuje úplné zrieknutie sa časných vecí, pokiaľ ide o vlastníctvo: ak ide o používanie, ohraničuje sa na nevyhnutnú potrebu. Je tu snaha, aby bola rovnaká ako chudoba nášho Pána Ježiša Krista, jeho najsvätejšej Matky a apoštolov. Porovnaj Bartolo v Minorike.⁵ Potvrďuje to aj sv. Bonaventura. Ostro karhá tých, ktorí boli vo svetskom živote chudobní a v reholi chcú byť bohatí. Rovnako to potvrďuje aj svätý František v 6. kapitole reguly, keď hovorí: „To je vznešenosť najvyššej chudoby“ atď. Nad týmito slovami majú dobre popremýšľať tí, ktorí sľubujú dodržiavať najvyššiu chudobu!

Menší bratia nesľubujú chudobu len v tom, že nič nevlastnia, ale sú chudobní tiež v používaní potrebných vecí. Kde vládne nadbytok a nadbytočné používanie, tam nemôže existovať žiadna chudoba. Tí, ktorí robia opak, si majú uvedomiť, že kapitola Exiit, de verborum signif. in sexto jasne vysvetľuje, že nemáme povolené používať všetky veci, ale len tie, ktoré sú potrebné pre živobytie a vykonávanie úradu. Ak by sme totiž neboli viazaní k chudobe používania (vecí) a nesmeli by sme mať nič vlastné, mohli by sme sa spustiť a začať používať veci nad mieru a drahé veci, tak ako je to bežné u bohatých tohto sveta, mohli by sme obsadiť vinice a polia, lebo by patrili iným a neboli by naším majetkom.⁶ A to by bolo úplne nesprávne.

685 Pokiaľ ide o slová 6. kapitoly reguly: „To je vznešenosť najvyššej chudoby“ atď. hovorí Bartolomej z Pisy, že vo vzťahu k evanjeliovej chudobe neexistuje nič, k čomu regula bratov nechce zaväzovať. A čo sa týka slov: „Mali by ste si, milovaní bratia, byť celkom oddaní“ atď., hovorí brat Hugo z Digne, týmito slovami sa myslí nariadenie dokonalého zachovávanía chudoby. To sa ešte viac ozrejmi nasledujúcimi slovami: „a kvôli menu nášho Pána Ježiša Krista by ste nemali chcieť nič iné pod nebom“. To je myslené nasledovne: nič iné než najvyššiu chudobu nielen vzhľadom na vlastníctvo, ale aj používanie (vecí). Celá 6. kapitola káže o tom, že to, čo sľubujeme, je skutočne chudoba a 5. kapitola nás pomenúva učeníkmi najsvätejšej chudoby.

Mikuláš III. hovorí o ráde, že je zakorenený a založený na chudobe. A v § Nec quisquam hovorí o tom, že my dobrovoľne skladáme sľuby, aby sme v chudobe nasledovali Krista. Klement V. sa vyjadruje v § Ceterum, že svätý František postavil sľuby svojej reguly na základoch najväčšej chudoby. V § Proinde hovorí, ako vyčíta nákladné, zbytočné a nápadné budovy, "aby to nebolo na ujmu tak veľmi sľubovanej chudobe". Innocent IV. a Alexander IV. hovoria: „Vy, ktorí prijímate kvôli Kristovmu menu najkrajnejšiu chudobu“.⁷ Brat Hugo hovorí, že kto sľúbi dodržať takýto život a túto regulu, ten prisľubuje zachovávať chudobu. Svätý Bonaventura hovorí v 6. kapitole: „Pretože bratia sľubujú najvyššiu chudobu, musí všetko, čo majú k dispozícii na používanie, byť v tak malom množstve,

⁵ *Minoricae decisiones domini Bartoli de Saxoferrato*. Bartolo da Sassoferrato (1313 – 1357) z Marky Ancona bol brilantný právnik a učiteľ právneho postupu v Pise a Perugii. – Ako už na „Dialóg o spáse“, tak aj na „krátke reči“ sú rozličné právne názory.

⁶ Pili sa odvoláva s prvými kapucínmi len na prvé pápežské komentáre o regule a zastupuje prísny výklad. Citovaný príklad „usus pauper“ – centrálna téma hádky špirituálov a chudobných v 13./14. st. – sa odvoláva na „Exiit qui seminat“ Mikuláša III z augusta 1279.

⁷ Pramene menujú kapucínom najdôležitejšie stanoviská z prvých františkánskych storočí: vedľa vysvetlenia reguly od Mikuláša III. („Exiit qui seminat“) a Klementa V. („Exivi de paradiso“) konštitúcia „Vobis extremam“, ktorú vydal Innocent IV. v r. 1243 a potvrdil Alexander IV v r. 1255. Pili prehľadne prvý sporný komentár Gregora IX. („Quo elongati“), a vyhne sa tiež „Ordinem vestrum“ od Inocenta IV. (citované v časti 691).

prísnosti a chudobe, ako je to len možné. Tieto tri vlastnosti sú ustavičnými sprievodcami chudoby. V *Conformitates, fructu* 16 Bartolomej z Pisy vyslovene hovorí, že sľubujeme najkrajnejšiu chudobu. V tejto súvislosti radostne informuje o zámere svätého Františka ohľadom chudoby. V tomto bode sa zhodujú všetci učenci rádu spolu s pápežmi. Johannes Peckham ešte dodáva, že sú nám zakázané vínine pivnice, sýpky, prevelké budovy a všetko ostatné, čo je zbytočné.⁸

4. O užívaní vecí

686 Podľa začiatku 6. kapitoly je nám kvôli dokonalosti reguly a nášho sľubu vlastníctvo všetkých vecí zakázané, a podľa Mikuláša III. prináleží nám len faktické používanie nevyhnutných vecí.

Nepoužívame veci takým spôsobom, ako keby nám patrili. Pri používaní vecí nemáme moc nimi disponovať, ani ich vlastníť. Ako hovorí Johannes Peckham, máme všetko iba s povolením predstavených a síce tak, aby sme si popri habite, tunike, opasku a spodnom odeve (mutande) ani neuplatňovali žiadne iné vlastníctvo, ale požadovali len jednoduché používanie (vecí).

Domáhať sa niečoho v užívaní ako svojho vlastníctva nazývame vtedy, ak si brat ponecháva niečo vo svojej moci a nedovoľuje, aby to používali ostatní okrem neho samého a toho, komu to chce dať k dispozícii. Toto je skutok domáhania si vlastníctva, ktorý je nám zakázaný. Príznak pre toto nárokovanie vidíme hlavne vtedy, keď si človek drží pred ostatnými uzamknuté cely, skrine, písacie stoly a podobné veci. Prví bratia mali všetky veci, ktoré používali ako nevyhnutné, spoločné, aj breviáre.

Tak ako podľa reguly a svätého Františka ako aj Mikuláša III. a Klementa V. *circa finem* sme povinní dodržiavať fakticky chudobné, obmedzené a prísne používanie vecí; čo však neplatí, pokiaľ ide o tie veci, ktoré sú nevyhnutné pre život a pre vykonávanie rehoľných úradov.

Keď svätý František zakazuje prijímať v regule peniaze, čo nemálo prispieva k bohatému a márnotravnému spôsobu života, a ak vezmeme do úvahy, ako sa vyjadril v 6. kapitole o najvyššej chudobe, potom je jasné, že sa zameriava na chudobné, skromné a prísne používanie vecí; tak vysvetľujú otcovia rádu.

Johannes Peckham hovorí, že bratia sa musia pri používaní vecí pridržiavať najskromnejšej chudoby. Keďže svätý František schvaľuje iba habit a tuniku, tým chce, aby sme sa pridržiavali prísneho používania vecí.

687 Svätý František chcel, aby na jednom mieste spolu bývalo menej bratov. A to práve preto, lebo sa mu zdalo takmer nemožné, skutočne dodržiavať chudobu tam, keď je väčšie množstvo ľudí pokope. Presne to isté hovorí aj Páter Brendulino.

Hubertin si myslí, že bez prísneho užívania vecí by boli napomenutia svätého Františka v 6. kapitole týkajúce sa chudoby ješitné a smiešne. A páni pápeži by tiež nepripustili, aby na základe ich búl bola šírená idea tejto chudoby ako najvyššia.

Svätý Bonaventura hovorí, že by to bola hnusná a hanebná lož, nazývať sa „stúpencom“ najvyššej chudoby a súčasne nechcieť cítiť žiadny nedostatok.

⁸ Anglický františkán *Johannes Peckham* alebo z *Pecham* (1225 – 1292) bol magistrom v Paríži a v Oxforde, potom lektorom Rímskej kúry, než sa stal arcibiskupom z Canterbury. V jeho bohatom prírodovednom, filozofickom, teologickom, liturgickom a pastoračnom diele sa nachádza tiež „*Declaratio super Regulam*“, ktorá bránila evanjeliový ideál chudoby jeho rádu proti svetskému kléru.

Klement V. vysvetľuje, že bratom je povolené používanie vecí potrebných, ale nie nadbytočných. Pod nadbytkom sa rozumie to, ak sa môže z daného odobrať a to, čo zvýšilo, je úplne postačujúce. Z dvoch vecí je jedna nadbytočná vtedy, ak už jedna z nich postačuje; veľa je, ak stačí málo; pekné, ak nepekné (doslova *nepohľadné*) stačí.

Svätý Bonaventura vo svojom *Defensorium paupertatis* neobhaja každú formu chudoby, ale iba tú evanjelióvú, ktorá je „bohatá na strádanie“. To je presne tá, ktorá na základe sľubov zaväzuje k prísnemu používaniu nevyhnutných vecí. Týmto sa každý nadbytok odstráni. O tejto forme hovorí, že ju Kristus, svätí apoštoli, svätý František a nasledovníci jeho reguly žili. Táto chudoba vychádza v ústrety životu s nevyhnutnými potrebami, avšak bez odchýlenia sa od prísneho používania vecí. Toľko podľa sv. Bonaventuru.

Brat Hugo z Digne vysvetľuje: Na začiatku bolo len málo bratov, a boli spokojní aj s málom a s nepatrnými vecami. Mnohokrát sa živil len vodou a troškou chleba, niekedy iba ovocím. Zároveň pre nich znamenalo omnoho väčšiu blaženosť trhať klasy s apoštolmi, ako keby mali sedieť s Egypťanmi pri hrncoch s mäsom. Dnes je bezhraničná zmyselná žiadostivosť po nadbytku príčinou veľkého úpadku. Dávaj pozor na vysvetlenie, ktoré ponúka. Koľko úvah uvádza proti tým, ktorí nedbajú na skromné a prísne používanie a chcú mať dostatok a nadbytok. Brat Hugo tiež vysvetľuje, že pre veci, ktoré nie sú výslovne dovolené v regule, treba vyžadovať nevyhnutný dôvod a dišpenz. Ak jedno z týchto dvoch chýba, potom ide už o vlastníctvo. Na to si dávaj veľký pozor.

5. O privilégiiach

688 Čo sa týka privilégii, Alvarus Pelagius hovorí, že menší brat by nemal mať žiadne väčšie vlastníctvo, než aké sa uvádza v privilégiiach. Pretože bratia sú mužmi evanjelia, majú byť kvôli Božej láske podriadení každému ľudskému stvoreniu, a predovšetkým svojim predstaveným. Čo už majú ale menší bratia vo svete vykonať, keď sa stali na základe privilégii veľkými?

V tomto prípade konajú proti ich menu a sľubu, čo pochopí každý, kto uváži ich stav; z tohto posudzovania je samozrejme vyňaté ich privilégium potvrdenia ich reguly. Kvôli privilégiiam sa otvorili slabým bratom dvere a brána, aby nesprávne proti regule prijímali peniaze, ponechávali si ich a používali ich. Avšak Rímska cirkev ustanovila tieto privilégia s dobrým úmyslom. Brala ohľad na výrazný počet bratov, ktorým sa zdala „cesta“ týkajúca sa peňazí príliš úzka a namáhavá. Pretože bola u nich prvotná apoštolská, františkánska horlivosť „vychladnutá“ a bratia opustili cestu jednoduchosti, miesto toho išli cestou vedy a zvedavosti po poznaní. Ale týmto spôsobom sa prostredníctvom privilégii otvorila cesta k vlastníctvu peňazí a v ráde tak nastalo všeobecne páchané porušovanie reguly a rovnako chudoby. Takto (hovorí) Alvarus.

689 Johannes Peckham hovorí, že telo a zmyselnosť viedli k privilégiiam a dišpenzom. Na žiadosť bratov a kvôli ich nedokonalosti im priznali pápeži tieto privilégia, hoci bratia nechceli žiť v prísnej chudobe, ale v hojnosti. Tak si nechali priznať privilégia, podľa ktorých mohli prijímať milodary, za pohreby a podobne. A týmto bola porušená čistota v dodržiavaní reguly. Pre neodbytné prosby bratov pápeži ako dobrosrdeční otcovia privolia a priznávajú im privilégia, o ktorých bratia tvrdia, že za ne hovoria najnaliehavejšie dôvody. Pritom pápeži hovoria bratom: „Ak je to tak, ako hovoríte, potom nech sa tak stane! Prirodzene, bratia sú odkázaní na svoje vlastné svedomie. To ale nikdy

nebol Františkov úmysel, aby mali bratia privilégia. Pretože už vopred videl ťažký úpadok, týkajúci sa vlastníctva peňazí, budov, cirkevných nástrojov, bezuzdných excesov kvôli životným nákladom a odevov, ktorý potom musel nastať, ako aj všetky ostatné nespočetné zlá, ktoré z toho vznikli. Toľko Johannes. Rovnakým spôsobom sa vyjadrili aj Františkovi spoločníci.

Bratia, či už sú predstavení alebo obyčajní bratia, by nemali tým, ktorí chcú vstúpiť do rádu, dávať žiadne rady, ako sami disponujú majetkom, ale by ich mali podľa reguly odkázať na bohobojných ľudí, a síce na takých, ktorí sú mimo rádu, ako je to jasne vidieť v bule pápeža Klementa *Exivi § Nos autem*, Martina V. a Bartolomeja z Pisy. Nemali by taktiež vstupujúcich ovplyvňovať, aby bratom hocijaký majetok odkázali, ale mali by ich nechať jednať podľa ich vlastného uváženia.

6. Čo regula povoľuje

690 Regula výslovne nedovoľuje bratom užívanie akejkoľvek veci, okrem habitu, tuniky, povrazu, spodného odevu a breviára. Všetko ostatné, nech už je to hocičo, vyžaduje nutnosť a povolenie. Ak nie je čo i len jedno z nich prítomné, potom ide už o vlastníctvo.

Bratia nemôžu s čistým svedomím používať dva habitus; ani ich predstavený im to nemôže povoliť. To dokázal brat Jakub z Mantovy na mnohých a presvedčivých príkladoch v jeho *Collectanea*.⁹

Šaty bratov majú byť vyrobené z biedneho, lacného a drsného plátna, tak ako to učia Klement V., Martin V., svätý Bonaventura a všetci učenci rádu.

Svätý František hovorieval, že príznakom uhasínania ducha je, keď sa menší brat odieva do jemného a drahého odevu, a práve na takýchto bratov útočia s väčšou drzosťou zlí duchovia. Preto takýchto bratov karhal a ostro im to vyčítal. A aby ich celkom zahanbil, nosil habit, ktorý bol celý zaplátaný vrecovinou. Porovnaj k tomu *Conformitates, fructu 16*. V regule žiada, aby habitus mohli byť zaplátané vrecovinou, aby sa použil taký lacný materiál, aby medzi habitom a vrecovinou bol taký malý rozdiel, aby to vyzeralo dobre a nie zle, ak sa umiestni na habit kúsok vrecoviny. Takto Hubertin. Bartolomej z Pisy hovorí, že pre menšieho brata je obrovská hanba a potupa, keď nosí jemný a nápadný odev, pretože sľubuje prísnejšiu chudobu, než je u ostatných rehoľníkov.

691 Bratia, ktorí sú zdraví, nesmú v žiadnom prípade spať v posteliach z peria, ani na matracoch alebo plátených prestieradlách. Tiež nesmú mať pod hlavou žiadny vankúš z peria, ani nosiť na tele košeľe alebo iné plátenné odevy. – Pozri Farinier, kapitola 2 a Martin V.¹⁰

Knihy majú slúžiť na spoločné používanie a nie pre osobné vlastníctvo, ako to určil Inocent IV. Bartolomej z Pisy hovorí, že taký je zámer svätého Františka, a ako dôkaz uvádza brata Lea: Vtedy mali tiež spoločné breviáre a brat Leo bol presvedčený o tom, že sa utopí. Pretože mal vlastný breviár a mal videnie, že sa utopilo veľa bratov. Hubertin hovorí, že svätý František nikdy nechcel povoliť žiadnemu bratovi knihu na osobné používanie.

⁹ Giacomo da Mantova, františkán observancie, napísal okolo r. 1503 výklad reguly, ktorá bola zozbieraná ako *Collectanea Minorica*, ale očividne nikdy nebola vydaná.

¹⁰ Myslia sa tu *Contitutiones Farinieriae*: Ustanovenia, ktoré vydal r. 1354 Generalat Wilhelm Fariniers. Vychádzajú z Narbonne, nechávajú ale rádu právo spravovať svoje majetky a tiež osobne používať peniaze (pozri hore dok. 2. 1, pozn. 22). – Ustanovenia Martina V z r. 1430 (*Contituiones Martinianae*) sú od Jána Kapistránskeho a hľadajú vytvorenie jednoty medzi „claustrales“ (konventuálmi) a ranými observantmi.

7. Peniaze

692 V žiadnom prípade nie je bratom povolené prijať mince, to znamená peniaze s hodnotovým údajom, a tiež žiadne peniaze, čiže všetko, čo je možné použiť ako platidlo alebo úhradu za nákup alebo predaj. V regule v 4. kapitole sa o tom hovorí na konci: „...vždy ale pod podmienkou, že oni, ako je povedané, neprijmú ani mince, ani peniaze.“ (BReg 4,3). Týmto opakovaním je stanovené vysvetlenie: Keď svätý František nechce pripustiť žiadny dišpenz týkajúci sa peňazí pre chorých a na ošatenie, kde predsa ide o nanajvýš nutné potreby, potom to o to menej povolí kvôli nie nevyhnutným veciam. Tak hovoria otcovia rádu.

Podľa reguly sa môžeme obrátiť na duchovných priateľov iba kvôli chorým, ošateniu a nevyhnutným potrebám, ktoré sú im podobné. Tak vysvetľuje Mikuláš V.; Klement V. v § *Porro* hovorí: „Bratia by si mali zapamätať, že okrem vyššie uvedených dôvodov by sa nemali obracať na svojich duchovných priateľov kvôli ničomu.“ Petrus Johannis Olivi hovorí, že potreby musia byť veľmi naliehavé a nevyhnutné, aby sa vyrovnali nevyhnutnej starostlivosti o chorých a ošatenie.

Bratia nesmú žiadnym spôsobom prijímať mince ani peniaze, ani za ne kupovať, ba ani zariadiť, aby sa za ne kupovalo. Nemôžu ani vystaviť účet a tiež nemôžu požadovať účet za výdaje, ktoré pre nich niekto robil. Nemôžu ani požadovať peniaze späť, takisto ich ukladať alebo nechať uložiť, nosiť pri sebe peniaze alebo skrinku na odkladanie peňazí, takisto nemôžu vlastniť kľúče od takej skrinky. Tak sa hovorí v bule Klementa *Exivi*, § *Porro*. Generálne stanovky zakazujú bratom pod hrozbami trestov čo i len sa peňazí dotknúť. Svätý František prikázal jednému bratovi, ktorý sa dotkol peňazí, aby vložil peniaze svojím jazykom do oslieho trusu.

693 Ak si bratia niečo kúpili, môžu niekoho, kto chce dať milodar, poprosiť, aby podľa svojej mienky celkom alebo len sčasti uhradil tieto výdaje, alebo aby požiadal niekoho iného k úhrade. Ak tento práve ani jedno ani druhé nechce alebo nemôže urobiť, potom mu môžu bratia s jeho súhlasom niekoho navrhnúť, kto to vykoná alebo zaplatí. Môže to byť aj služobník toho, ktorému majú zaplatiť. Podobný návrh môžu dať len so súhlasom tej osoby, ktorá má almužnu k dispozícii a len vtedy, ak sú si istí, že to sám nechce zaplatiť. Kapitola *Exiit*, § *Ceterum*. Apropos dbajte, aby duchovný priateľ bol podľa reguly pravý patrón milodarov, on alebo niekto ním splnomocnený. Tento splnomocnenec prevezme všetko (od patróna), nie však vo svojom mene alebo v mene bratov, ale len z poverenia patróna. To isté platí tiež o tom, ako to zaznamenávam, koho navrhnú bratia. Kapitola *Exiit*, § *Quia vero*.

Keď dajú bratia podnet k úhrade, musia sa vystríhať toho, aby súhlasili alebo úskočne pripustili, žeby im bolo schválených viac peňazí, než odpovedá hodnota kúpenej veci. Nemôžu tiež dať podnet k úhrade, pravdaže len ak by išlo o preukázané, jasne opísané, priame alebo nepriame nevyhnutné potreby. Klementova bula *Exivi*. Z toho dôvodu nie je v žiadnom prípade dovolené obracať sa na duchovných priateľov kvôli ničomu, čo nie je úplne nutné a nevyhnutné a čo je možné tiež získať prostredníctvom milodarov. Kto koná proti tomuto, dopúšťa sa smrteľného hriechu.

694 Petrus Johannis Olivi hovorí, že bratia nie sú oprávnení si vziať peniaze, ktoré sú obetované v kostole. Klement V. v § *Porro* vysvetľuje: Bratom je zakázané prijímanie peňazí z peňažných zbierok,

ktoré sú obetované v kostole alebo inde, disponovať peniazmi z pokladničiek¹¹ alebo iných nádob pre peňažnú obeť, ako aj každý iný druh nadobúdania peňazí. Toto podporuje aj Ján Kapistránsky.

Bratom nie je povolené prikazovať služobníkom, alebo iným ľuďom a o to menej vlastným bratom, aby chystali oltáre alebo stoly pre zmienené obeť, ani na Dušičky alebo na miestach, kde sa kvôli uskutočneným zázrakom nosí mnoho obetných darov. Páter brat Jakub z Mantovy hovorí, že nie je tiež dovolené, aby sme si držali syndika (právneho zástupcu, ktorý spravuje majetok); kto predsa takto jedná, je pokladaný za vlastníka a dopúšťa sa smrteľného hriechu. To isté by malo platiť aj o obetných daroch, ktoré ľudia pokladajú na Veľký piatok ku krížu.

Bratom nie je povolené žobrať peniaze na ešte nevzniknuté a neisté potreby medzi obchodníkmi alebo vojakmi alebo inde. Mikuláš III., § *Ceterum* a Martin V. - Ten, kto prikazuje takéto správanie a kto takýto rozkaz poslúchne, dopúšťa sa smrteľného hriechu.

695 Moc disponovať s peniazmi a vlastniť ich je vždy v rukách patróna peňazí, kým sa za ne nakúpi veci, na ktoré sú peniaze určené.

Mikuláš III., § *Ceterum* a § *Quia* oportet. Bratia nemajú žiadnu právomoc, dispozičné právo ani možnosť súdneho konania voči darcovi peňazí, ani voči tomu, koho darca poveril darovaním. Mikuláš III., § *Ceterum*. Oni sami majú možnosť oznámiť nevyhnutné potreby a prosiť o to, aby boli uspokojené. Bratia, ktorí podnecujú k súdnym sporom alebo ich vedú, konajú proti ich sľubu. Bula Klementa Exivi, § *Proinde*.

Milodary, ktoré sú bratom ponúknuté alebo odkázané, nemôžu byť v žiadnom prípade vložené do rúk nijakej dôvernej osoby, ani do rúk právneho zástupcu bez zreteľnej, nevyhnutnej, jasne určenej, tu a teraz existujúcej nevyhnutnej potreby; avšak v žiadnom prípade pre ešte neuhradenú a nejednoznačnú nevyhnutnú potrebu v budúcnosti. V prípade, že by malo z práve prevzatých milodarov niečo zvýšiť, malo by sa to vrátiť patrónovi. Mikuláš III., § *Quia vero*.

Poverená osoba alebo splnomocnenec nemôže ani z vlastnej kompetencie, ani z kompetencie bratov a bez zvláštneho povolenia patróna použiť peniaze, ktoré sú určené na jeden účel, na nejaké iné veci.

8. Dispozičné a vlastnícke právo

696 Je neodškriepiteľné, že patrón milodarov dáva výslovné príkazy svojmu alebo bratmi určenému splnomocnencovi, aby peniazmi uhradil nevyhnutné potreby bratov. Keď sa tak stalo, môžu sa bratia bez ohľadu na námietky dedičov alebo smrti patróna obrátiť na menovaného splnomocnenca a poprosiť ho, aby vydal milodary pre ich nevyhnutné potreby. Nikolaus III., § *In eo vero casu*.

Bratom prislúcha prosté faktické používanie (vecí): právo vlastniť a používať veci má ale ten, kto tie veci dáva a má aj možnosť hocikedy si ich vziať naspäť. Výnimkou sú jedine kostoly a oratória, ktoré sú vlastníctvom Apoštolskej stolice. Ak veci tohto druhu nemajú patrónov alebo prípadne patróni zomreli, bez toho, aby niečo nariadili, vtedy patria tieto veci Apoštolskej stolici. Mikuláš III., § *Ad haec*

¹¹ Názov Opferstock pochádza z pôvodného významu, keď sa kmeň opracoval a vydlabalo vnútro a prirobili len dvierka pokladničky.

a Klement V., § *Proinde*. Rímska cirkev preberá za bratov len vlastníctvo na používanie nevyhnutných vecí, nie nadbytočných; zakazuje takto všetko navyše, čoho je príliš veľa, či preventívne hromadenie zásob do budúcnosti, to znamená hromadenie pre ešte neisté potreby (Mikuláš III., § *Ad haec* a Klement V., § *Proinde*). Z toho vyplýva, že vlastníctvo prebytočných a žiadaných vecí je vecou bratov a oni sa stávajú takto ich vlastníckmi.

697 Vlastníctvo peňazí zostáva vždy u patróna, ktorý ich (vy)dáva. Zároveň si ponecháva voľnosť kedykoľvek si zobrať tieto peniaze naspäť, pokiaľ ich ešte nevydal na úhradu nevyhnutných potrieb bratov. Čo sa ale týka peňazí, ktoré nemajú patróna, teda sú darmi bez určenia účelu alebo také, ktoré sú dané ako obeta pre kostol alebo na omšu, taxa stola (za krst, sobáš alebo pohreb) alebo ako malé almužny, ako to často býva: pri týchto peniazoch sa všeobecne vychádza z toho, že sa darcovia zriekajú svojho práva na vlastníctvo a že ho chcú celkom zveriť do rúk bratov. Apoštolská stolica neprevezme vlastníctvo týchto peňazí, pretože pre seba preberá iba vlastníctvo vecí, ktorých užívanie je bratom povolené (por. vyššie). Stále však platí, že bratom nie je povolené ani vlastníctvo peňazí, ani ich používanie. Klement V., § *Porro*. Stolica pripája tiež k tomu, že toto bol úmysel svätého Františka. Z toho potom vyplýva, že tieto peniaze zostávajú bratom, keďže nie sú vlastníctvom patrónov ani Rímskej cirkvi.

698 Tu vidíme, aké je nebezpečné odovzdávať peniaze na neistý účel do rúk splnomocnencov, služobníkov a iných osôb, ktoré nie sú splnomocnené alebo právnych zástupcov, či tieto peniaze uložiť v sakristii alebo na iných miestach. To platí tiež pre všetky peniaze, ktoré sú darované v kostoloch, na omše a podobne. Potom je zlé, ak sa tieto peniaze berú, ešte horšie je to, ak sa ponechajú a uložia, a najhoršie je, ak sa minú na zakázané ovocie a žiadostivé zmyselnosti na nadbytočné a vybrané veci, na nákup potravín, šiat, stavieb, a ostatných ľahkomyselností.

Nikdy nie je povolené, aby u jednej osoby boli uložené alebo nejakým spôsobom uschované peniaze alebo im podobné veci pre budúce, ešte neisté a nepreukázané nevyhnutné potreby bratov; povolené je to iba pre jasne opísané, jednoznačne nevyhnutné potreby, a len vtedy, ak je to zverené do rúk vlastného patróna alebo do rúk jeho splnomocnencov. Voči nemu nemajú bratia žiadny právny nárok a žiadne právo ani pred súdom, ani mimo neho. Môžu len pokorne prosieť, aby uhradil ich potreby. Gregor IX., Inocent IV., Mikuláš III. a Bartolomej z Pisy.

9. Duchovní priatelia

699 Ak je možné skutočne nevyhnutné potreby pokryť prostredníctvom milodarov a žobraním, v tom prípade nie je bratom nikdy povolené uspokojiť tieto potreby prostredníctvom duchovných priateľov alebo cez nejakú inú finančnú starostlivosť. To isté platí tiež pre uhradenie šatstva a potrieb pre chorých. – Mikuláš III. a učiteľia rádu. Takto sa niekedy stane, že sa nekúpi tá trocha vecí, ktorá sa dá prostredníctvom žobrania pomerne ľahko zaobstarať. Stane sa to vtedy, keď sa vyhýba "hanbe" pri žobraní alebo túži po nadbytku a blahobyte. To je však v rozpore s regulou a úmyslom svätého Františka. Ten, kto si zaobstaráva vybrané ružence, nože, klobúky a iné podobné ľahkomyselnosti, ako aj špeciálny tovar a vybrané jedlá atď., ten by mal vedieť, že sa bude musieť zodpovedať za tieto činy pred Bohom a svätým Františkom.

Martin V. hovorí, že keď sa nachádzajú v rukách duchovných priateľov a ich zástupcov milodary bez presného účelu, vtedy nesmú bratia existujúci milodar dať bokom ani ho iným spôsobom minúť. Mikuláš III., § *Ceterum, cessantibus elemosinis*.

10. Rozličné zneužívania

700 Bratom nie je povolené obstarávať si a zhromažďovať peňažné prostriedky prostredníctvom súdnych sporov, právnych sťažností a súdneho vymáhania. Tiež nemôžu viesť umierajúcich k tomu, aby im prenechali svoje dedičstvo alebo pozostalosti. Rovnako nemôžu priamym či nepriamym spôsobom využívať spovede na získanie peňazí. Kto koná proti tomuto nariadeniu, je v „zlom stave“.

Vodiť so sebou nosiča peňazí (pokladníka) zaraďuje svätý Bernardin bez akejkoľvek výnimky k jednej z foriem osobného vlastníctva.

Výstredné, výnimočné a nadbytočné budovy sú bratom celkom zakázané. Klement V. (*Hinc est etiam*). Keď svätý František takúto budovu našiel, nechal ju zbúrať. Keď raz išiel sv. František do Bologne a považoval dom bratov za príliš veľký, nechcel vojsť, ale odobral sa do konventu bratov kazateľov.

O zariadení kostola, kalichoch a podobných predmetoch hovorí Klement V., že majú byť len v malom a skromnom množstve a vo všetkom musia byť primerané chudobe.

Ohľadom odkladania peňazí sa Alvaro Pelayo vyjadruje, že predstavení spolu s celým rádom by nemali dať povolenie bratom ako jednotlivcom ani ako spoločenstvu odkladať peniaze, okrem toho, ako je to vysvetlené v kapitole *Exiit* a v Klementovom *Exivi*.

701 Čo sa týka ročných peňažných príjmov hovorí Klement v diele *Exivi*, Bartolo von Sassoferatto v diele *Minorica a Panormitaner* v kapitole *Nimis prava de excessibus prelatorum*, že bratia nesmú v žiadnom prípade prijať tieto peňažné príjmy. Ako príklad sa uvádza záležitosť s nadáciou v prospech nemocnice S. Maria de la Scala, ktorej sa má vyplácať určitá suma každoročne a navždy (*certum quid annuatim*): ide o prevod, ktorý bratia nemôžu prijať. Ján Kapistránsky to zdôrazňuje v 6. kapitole. Podobné nadácie existujú teraz na mnohých miestach.

Klement V. vysvetľuje, že bratia nemôžu byť v žiadnom prípade správcami dedičstva a takéto povinnosti v žiadnom prípade ani nesmú prijímať. Je to proti regule a na pohoršenie ľudí.

Štyria magistri hovoria, že ak bratia chcú nazhromaždiť nevyhnutne nutný obnos a nemôžu to dosiahnuť žobraním, potom sa môžu iba informovať o cene týchto vecí, aby potom zriadili úhradu prostredníctvom svojich duchovných priateľov (ako sa uvádza v predošlej kapitole). Ale určovanie ceny a úhrada v hotovosti už nie je ich vec.

11. Zmluvná dohoda

702 Bratom je zakázaný predaj, pretože k tomu je potrebné nejaké vlastníctvo. Pokiaľ však nastane takýto prípad, že sa má predať niečo, čo už viac nie je pre bratov potrebné alebo užitočné, potom to môže predať syndikus (právny zástupca) a zisk z predaného použiť na úhradu iných nevyhnutných potrieb bratov. Mikuláš III., kapitola *Exiit*. Len pre tento prípad je tu uvedený úrad právneho zástupcu.

Pôžička nie je bratom taktiež povolená, pretože by znova išlo o vlastníctvo. Platí predsa všeobecné pravidlo: Pri pôžičke sa moje stáva tvojím (*Nam mutuum de meo fit tuum*). Mikuláš III., *Ceterum* a štyria magistri.

Prenájom nehnuteľností sa bratom neodporúča, pretože nemôžu nič vlastniť. Môžu ale prenajať svoju pracovnú silu, ale nesmú sa dohodnúť na mzde ani ju očakávať. Táto mzda alebo odmena im bude pridelená podľa vôle toho, kto bratov zamestná. Nesmú však prijať žiadne peniaze, ale len veci, ktoré im slúžia na prežitie. Klement V. a štyria magistri.

O darovaní hovorí Alvaro, že dávanie a prijímanie bez dovoľenia je akt zabezpečovania si majetku a z toho dôvodu to nie je bratom povolené. Ale veci, ktoré sú im s dovoľením predstaveného a patróna ponechané k užívaniu, tie môžu poskytnúť aj iným. Darovanie a prijímanie bezcenných a bezvýznamných vecí je v ráde s povolením dovoľené. Ale nárokovať si na peniaze a niečo nakúpiť za účelom darovania, to je diablove dielo. Predstavení rádu toto nemôžu povoliť; pretože ani oni a takisto celý rád nesmie minúť ani jediný cent, ani za účelom daru, ani z lásky k Bohu. Tak hovorí Alvaro. S ním súhlasia Mikuláš III. a Klement V.: *quo bene advertant, que ad pauca respiciunt etc.*

Bratom nie je povolené žobrať prebytočné ani prepychové veci. Svätý František hovorieval, že žobrať nadbytočné veci je krádež. S ním súhlasí aj Scotus v 4, dist. 15, q. 2, čl. 3. A Kapistránsky vysvetľuje, že bratom nie je povolené obchodovať s vyžobranými vecami, predávať ich, vymieňať alebo dávať ako odplata za nákup. V prípade že niečo ostane nazvyš, musia to vrátiť patrónovi, alebo potom, ak je to Božia vôľa, darovať ďalej. Preto bratia ťažko hrešia, ak vyžobru viac, ako v skutočnosti potrebujú pre svoju skromnú a nevyhnutnú potrebu.

12. O tých, ktorí nedokážu dodržiavať regulu podľa jej ducha

703 Nech sa už bratia nachádzajú kdekoľvek a spoznajú, že nemôžu dodržiavať regulu podľa jej ducha, musia sa (to je prísny predpis) a môžu sa (proti tomu nesmie byť žiadna prekážka) utiekať k svojim ministrom. Štyria magistri, bratia Hugo, sv. Bonaventura a Bartolomej z Pisy hovoria: Nedodržiavanie reguly podľa jej ducha znamená: nemožnosť ju dodržať podľa jej prísnosti a čistoty alebo bez prítomnosti nebezpečenstva zhrešiť. Obzvlášť to platí pri duchovných veciach, ako pokoj srdca a čistota svedomia, ale tiež sa to týka správneho porozumenia dokonalosti, ktoré Duch Svätý v regule dôrazne ukazuje. To hovoria otcovia rádu.

František vravieval: „Človek koná duchom vtedy, ak koná v čistom úmysle a nábožnom zmýšľaní a pritom nasleduje ducha a nie telo.“ Avšak nájdú sa aj takí, ktorí sa riadia podľa regule iba navonok. Je to vtedy, keď nakazení duchom omylu nerešpektujú postoj rádu a rovnako opovrhujú tým, čím sa ostatní bratia riadia – duchovným životom.

Ak niekto zistí, že sú poslušnosť, chudoba, mravná čistota, láska a iné dôležité časti regule ohrozené, musí opustiť miesto a nájsť útočisko u ministrov, atď. Takto hovorí aj Martin V.: „Hovoríme o tom vtedy, keď je niekto zviazaný s miestom kvôli majetku alebo povinnosti o duchovnú starostlivosť alebo kvôli zdražovaniu sa nevyhne tomu, aby proti všeobecnému zvyku rádu a proti čistote reguly robil neuveriteľné veci a neprimerane žobral alebo sa spustil so zlou spoločnosťou, ktorú by nemali jednotvární, neskúsení a nepripútaní bratia znášať.

704 Hubertin a spis *Serena Conscientia*¹² hovoria, že bratia musia hľadať útočisko atď., keď je im zabránené, aby si obliekali podľa zákona reguly len málo oblečenia a žili prísny životom, alebo ak sú s miestom spojené nadácie alebo ročné príjmy, alebo je v blízkosti žobranie peňazí, alebo neporiadne a zakázané žobranie iných vecí. Dôvodom na hľadanie útočiska je tiež nebezpečenstvo škodlivej spoločnosti s takými, ktorí sa nedržia reguly a druhým bratom v tom bránia.

Ministrov majú prijať s dobrotou a láskou. Majú im dávať najavo takú srdečnosť, ako keby boli služobníkmi bratov. Sv. Bonaventura vysvetľuje, že v tomto prípade nesmú predstavení podriadeným dať žiadne prísne rozkazy a zdržať sa všetkého, čo by mohlo byť chápané ako znak výkonu nadvlády. Otcovia rádu hovoria, že v tomto prípade podriadení rozkazujú nadriadeným, naliehajú na nich, dokonca ich môžu aj odohnať, keď konajú inak. Lebo v poslušnosti reguly sú povinní predstavení stáť pri nich.

Takto je dobrým bratom, ktorí túžia prísne nasledovať regulu, daná všetka sloboda, aby ju v dobrej vôli uskutočňovali a úspešne ju žili. Pretože sa táto svätá sloboda nemohla presadiť, starajú sa náš Pán Ježiš Kristus a náš otec, sv. František, o svojich verných služobníkoch v svätej reforme kapucínov.

Požehnanie, nádhera a múdrosť, vďakyvzdanie, česť, sila a moc nášmu Bohu naveky. Amen.

Vytlačené v Brescii bratmi Damiánom a Jakubom Filipom 15. apríla 1536.

¹² Anonymný komentár k regule, bol vytlačený v *Speculum Minorum* (Benátky 1513) a Pili ho často cituje.